

Asiakirjan ovat allekirjoittaneet

Nimi	Tunnistautuminen	Aika
Paahto Katja Marena	Telia Tunnistus	05.11.2024 21:51:44 UTC+02:00

Tämä dokumentti on sähköisesti allekirjoitettu

Sisälllys: - Kansilehti (1 sivu)
- Alkuperäinen dokumentti (3 sivua)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

**Keski-Suomen hyvinvointialueen lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnan kirjalliseen lausuntopyyntöön,
HE 122/2024 vp**

Valmistelijat: johtava sosiaalityöntekijä Nita Harju, johtava sosiaalityöntekijä Sanna Hänninen,
palvelupäällikkö Elina Hienola, palvelujohtaja Ulla Kuittu, palvelujohtaja Päivi Junnilainen

Keski-Suomen hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntöön koskien Hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi vammaispalvelulain ja sosiaalihuoltolain 4 §:n muuttamisesta.

Keski-Suomen hyvinvointialue kannattaa hallituksen esityksen (HE 122/2024 vp) tavoitetta turvata vammaisen henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja palveluiden saatavuus, sekä säilyttää laki vammaisille henkilöille tarjottavia palveluita koskevana erityislakina. Myös tavoitetta selkeyttää lain soveltamista arvioitaessa sosiaalihuollon asiakkaan etua pidetään kannatettavana.

Keski-Suomen hyvinvointialue kannattaa 1.1.2025 voimaan tulevan vammaispalvelulain (675/2023) soveltamisalaa 2 § koskevia tarkennuksia ja selvennyksiä siten, että laissa tarkoitettuja palveluja järjestetään vain tilanteessa, jossa muut, ensisijaisesti sovellettavassa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut eivät olisi henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta riittäviä ja sopivia. Käytännössä tämä on jo ollutkin lakien keskinäistä soveltamista ohjaava periaate. Keski-Suomen hyvinvointialue kuitenkin toteaa, että vammaispalvelulain mukaisten palveluiden subjektiivisten oikeuksien luonteen vuoksi lakien soveltamisjärjestykseen sisältyy tulkinnanvaraisuutta, sekä riski siitä, että uuden vammaispalvelulain piiriin ohjautuu uusia asiakasryhmiä tai soveltamisalan ulkopuolelle jää vammaisia henkilöitä.

Keski-Suomen hyvinvointialue puoltaa soveltamisalaan 2 § tehtyä tarkennusta siitä, että laissa tarkoitettuja erityispalveluja järjestetään vammaiselle henkilölle vain, jos hänen välttämätön avun ja tuen tarpeensa poikkeaa henkilön elämänvaiheen tavanomaisesta tarpeesta. Lain soveltamisen kannalta on tarpeen erottaa vammasta johtuva avun ja tuen tarve elämänvaiheisiin liittyvästä tavallisesta avun ja tuen tarpeesta. Soveltamisalan 2 § 1 momentin ja 3 momentin kirjoitustapa on tässä esityksessä selkeämpi verrattuna 12.4.2024 lausuttavaksi annettuun HE 122/2024 vp.

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että soveltamisalan 2 § 3 momenttia on avattu hallituksen esityksen kohdassa elämänvaiheeseen liittyvä tavanomainen tarve (s. 54), joka nähdään tarpeelliseksi lain oikeasuuntaiselle soveltamiselle. Todetaan lisäksi, että avun tarpeen välttämättömyyden korostaminen on tarpeen, jotta vammaispalveluita myönnetään jatkossakin vain välttämättömään tarpeeseen. 3 momenttiin tehty muutos poistaen lause ”jos hänelle ei ole järjestettävissä palveluita ensisijaisen lainsäädännön mukaan” katsotaan tarpeelliseksi. Se poistaa mahdollisuuden tulkita lakia siten, että mikäli sosiaalihuoltolain mukaisia ensisijaisia palveluita ei asiakkaalle järjesty, täytyisi ne myöntää hänelle vammaispalvelulain nojalla.

Keski-Suomen hyvinvointialue kannattaa soveltamisalaan 2 § tehtyä vammaisen henkilön määritelmän avaamista, kuten jo hyväksytyssä laissa (675/2023) on tehty. Tämä on tarpeen lain soveltamisen näkökulmasta, jossa keskiössä on vammaisen henkilön määritelmä. Lakia siis sovelletaan erityispalveluiden järjestämiseen niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä.

Keski-Suomen hyvinvointialue pitää hyvänä sosiaalihuoltolain 4 § tehtyä lisäystä siitä, että asiakkaan edun arvioinnissa ei oteta huomioon palvelusta määrättävää maksua. Tämä selkeyttää vammaispalvelulain toissijaista suhdetta muuhun lainsäädäntöön. Samoin lisäys vähentää riskiä tulkinnalle, jonka mukaan subjektiivisia oikeuksia toteuttavia palveluja tulisi välttämättä myöntää, vaikka palvelutarpeeseen voitaisiin vastata ensisijaisilla palveluilla.

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että hallituksen esityksessä lakiin on ehdotettu lisättävän säännös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksun perimättä jättämisestä ja alentamisesta tilanteessa, jossa maksun määrääminen sosiaali- ja terveydenhuollon ensisijaisen lainsäädännön mukaisesta palvelusta voisi yksittäisessä tilanteessa estää tai vaarantaa vammaisen henkilön palveluiden käyttämisen. Säännöksen on tarkoitettu olevan vammaisen henkilön asemaa turvaava erityinen suojasäännös tilanteessa, jossa ensisijaisessa lainsäädännössä tarkoitetut palvelut olisivat soveltamisalasäännösten mukaisesti riittäviä ja sopivia vastaamaan henkilön avun ja tuen tarpeeseen. Keski-Suomen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan ehdotetun muutoksen merkitys suhteessa voimassa olevan asiakasmaksulain säännöksiin nähden jää osin epäselväksi. Asiakkaalle voi muodostua käsitys, että hän voi vammaisena henkilönä vammansa perusteella hakea terveydenhuollon maksujen alentamista tai maksuvapautusta. Maininta asiakasmaksun perimättä jättämisestä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen on tulkinnanvarainen.

Keski-Suomen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan hallituksen esityksessä korostuu ensisijaisessa lainsäädännössä säädetty, sosiaali- ja terveydenhuollon osalta hyvinvointialueen järjestämisvastuulla oleva palveluvalikoima. Hallituksen esitys selkeyttää olemassa olevaa lähtökohtaa siitä, että palveluiden saatavuuden ei tulisi olla ohjaava tekijä arvioitaessa, minkä lain mukaisia palveluita henkilölle myönnetään, vaan päätös perustuu aina yksilölliseen palvelutarpeen arviointiin. Kuten nykyäänkin, osa palvelun tarpeesta olevista henkilöistä voisi täyttää jatkossa vammaisen henkilön määritelmän, mutta mikäli ensisijaiset palvelut arvioitaisiin heille riittäviksi ja sopiviksi, tulisi ne järjestettäväksi ensisijaisen lainsäädännön nojalla.

Erityisesti iäkkäiden henkilöiden osalta on todennäköistä, että suuri osa palvelun tarpeessa olevista henkilöistä täyttää jatkossa soveltamisalaan kirjatun vammaisen henkilön määritelmän siltä osin, että he tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisissa elämän toiminnoissa. Keskeistä on siten arvioida, löytyykö ensisijaisesta lainsäädännöstä palvelut, joilla voidaan vastata ikääntymisestä johtuvasta syystä palvelutarpeessa olevien henkilöiden palvelutarpeisiin.

Keski-Suomen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan hyvinvointialueiden haasteena on varata tiedossa olevan tarpeen edellyttämät riittävät määrärahat myös sosiaalihuoltolain mukaisiin ja muihin määrärahasidonnaisiin palveluihin, jottei niiden puute johda asiakkaita vammaispalveluiden piiriin. Esimerkkeinä sosiaalihuoltolain mukainen liikkumista tukeva palvelu, sosiaalihuoltolain mukainen asuminen, sosiaalihuoltolain mukainen työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus.

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa lisäksi, että soveltamisalaan 2 § vammaisten henkilöiden palveluiden järjestämistä ohjaavan ensisijaisen lainsäädännön listaukseen on lisätty laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012). Hallituksen esityksessä korostetaan vuoden 2023 alussa voimaan tullutta sosiaalihuoltolain muutosta (790/2022, perustelut HE 231/2021 vp) koskien kotiin annettavia palveluita ja asumispalveluita. Esimerkiksi kotihoidon palveluita tulisi pystyä tarjoamaan myös asiakkaan kotia ympäröivälle alueelle, asiakkaan toimintakyvyn tukemiseksi, sen tulisi sisältää tarvittaessa esimerkiksi kotiaskareissa avustamista ja muu henkilön suoriutumista tukeva toiminta voi olla esimerkiksi sähköisessä asiointissa avustamista. Palveluiden toimiessa tosiasiallisesti näin, katsotaan ettei asiakas tarvitse välttämättä esimerkiksi vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista apua.

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että koska ikääntymisrajausta ei uuteen vammaispalvelulakiin tullut, ja se poistui henkilökohtaisen avun myöntämistä ohjaavista periaatteista, edellyttää tilanne sosiaalihuoltolain mukaisten kotiin vietävien palveluiden vahvaa kehittämistä. Hyvinvointialueiden tulee huomioida vammaispalvelulain uudistuminen myös osana ikääntyneiden ja kotiin vietävien palveluiden riittävää resurssointia, jotta sosiaalipalveluiden kokonaisuus ja lain soveltaminen tosiasiallisesti onnistuu. Hyvinvointialueiden haasteena on myös turvata riittävä sosiaalityö erityistä tukea tarvitseville asiakkaille laadukkaiden sosiaalihuoltolain ja erityislainsäädännön mukaisten palveluiden järjestämiseksi sekä palvelutarpeen arvioimiseksi.

Marena Paahto
sosiaalihuollon johtaja
Keski-Suomen hyvinvointialue
marena.paahto@hyvaks.fi
p. 040 143 4759